

Anna Pawlak
Beata Skwarek
Justyna Stadniczeńko

W TROSCE O ROZWÓJ I BEZPIECZEŃSTWO DZIECKA – aspekty społeczno-prawne

WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA

W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne

**pod redakcją:
Anny Pawlak
Beaty Skwarek
Justyny Stadniczeńko**

**WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA**

Warszawa 2025

Publikacja sfinansowana w ramach projektu wydanie monografii
„W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne”

Partnerzy finansowi:
Fundacja Totalizator Sportowy
Koleje Dolnośląskie S.A.

Recenzentka:
dr hab. Joanna Banach-Gutierrez, prof. UWM

Copyright © 2025 by Uniwersytet VIZJA
Copyright © 2025 by Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Korekta:
Krystyna Gajaszek, Waldemar Gajaszek

Projekt okładki:
Zbigniew Gol

Skład i łamanie:
Waldemar Gajaszek
Stowarzyszenie
„Wspólnota Akademicka”
ul. Sejmowa 5 A, 59-220 Legnica
tel. 76 723 21 20, tel./fax 76 723 29 04
www.wa.legnica.edu.pl

ISBN 978-83-66552-82-1

Wydanie pierwsze

Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych bez uprzedniego wyrażenia zgody przez wydawcę.

Wydawnictwo Uniwersytetu VIZJA
Wydawnictwo AEH
ul. Okopowa 59
01-043 Warszawa

Spis treści

Przedmowa	7
-----------------	---

CZĘŚĆ I

JERZY ONISZCZUK	
Platoński prymat wiedzy i jej pitagorejskie podstawy	13
STANISŁAW LESZEK STADNICZEŃKO, JUSTYNA STADNICZEŃKO	
Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe w służbie rodziny i dziecka	41
PIOTR ZAMELSKI	
Pedagogika prawa instrumentem kształtowania postaw wobec prawa i etyki	63
AGNIESZKA ROMANKO	
Obowiązek wychowania w ujęciu bł. Stefana Wyszyńskiego	71
DAWID STADNICZEŃKO	
Dzieci migrujące i uchodźcze a stosowanie detencji i alternatywnych środków	77

CZĘŚĆ II

KS. MIROSLAW SITARZ	
Prawa dziecka w prawie kanonicznym	93
JACEK SOBCZAK, KSENIA KAKAREKO	
Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach o uprowadzenie dziecka za granicę	101
ELŻBIETA LORENC	
Działalność sądów rodzinnych wobec zagrożenia dobra dziecka	123
LIUDMYLA VALIUKH	
Особливості реалізації державної політики України щодо захисту прав дітей	137
NATALIA POBIRCHENKO, ELŻBIETA STĘPIEŃ	
Kwestia ochrony praw i interesów dzieci podczas wojny w Ukrainie	147

НАДІЯ СКОТНА, ГАЛИНА ЛЯЛЮК	
Соціально-психологічні та правові аспекти захисту дітей від насильства в кіберпросторі	157
PAWEŁ KACZOR	
Wybrane zagadnienia praw dziecka w postępowaniu karnym. Sytuacja dziecka osoby pozbawionej wolności	171
MAGDALENA ZAGRODNIK-SOWIŃSKA	
Małoletnia ofiara przemocy seksualnej. Psychologiczna, społeczna i prawna ochrona dziecka w trakcie oraz po ujawnieniu przemocy seksualnej	189
RAFAŁ SITARZ	
Ochrona praw dziecka w pracy kuratora rodzinnego	199
PAWEŁ JAROS	
Przemoc rówieśnicza – uświadamianie jako metoda zapobiegania. Aspekty praktyczne	215

CZĘŚĆ III

OKSANA HUDOVSEK, SOFIYA HUDOVSEK	
Повномасштабне вторгнення РФ в Україну – дитячий і батьківський досвід	227
HALYNA NEVYNNA	
Соціальний захист дітей учасників бойових дій в умовах війни: український досвід	235
OLENA PAVLUSENKO	
Соціальна реінтеграція та реабілітація українських дітей з особливими потребами, в умовах військової агресії Росії проти України	243
OKSANA ZELENIA, OLENA KOVLENKO	
Соціальні очікування студентської молоді в умовах війни: емпіричний аналіз	257
BEATA SKWAREK, DOROTA DOMIŃSKA-WERBEL	
Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Legnicy	269
IRYNA MIRCHUK, NATALIA ZELENIA	
Вплив російсько-української війни на освітній процес в оцінці студентів	297
OKSANA PETRENKO, LYUDMYLA BALIKA	
Специфіка виховної роботи на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету в умовах війни	311

CZĘŚĆ IV

KATERYNA POPOVA

Нормативно-правова база полікультурного компоненту шкільної історичної освіти в Україні 323

INNA PETRENKO

Особливості формування безпечного простору класної кімнати початкової школи України: ретроспективний аналіз 341

KATERYNA KOVAL

Забезпечення та захист прав вихованців дитячого будинку сімейного типу: проблеми і перспективи реалізації 353

VALENTYNA STETS, NATALIJA PODOLYAK, IRYNA REPETSKA

Getting students ready to work with children with special healthcare needs 365

JANINA MAZUR

Współpraca samorządu Powiatu Legnickiego z TPD i innymi organizacjami społecznymi w zakresie praw dziecka i pomocy dzieciom oraz rodzinie 377

KAZIMIERZ PLEŚNIAK

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w służbie dzieciom 383

ELŻBIETA PALEJ

Społeczny rzecznik praw dziecka Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w rozwiązywaniu problemów i działania na rzecz ochrony praw dziecka i rodziny 389

JÓZEF BOGDASZEWSKI

Społeczność rodziców dzieci niepełnosprawnych w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci wobec problemów dziecka i rodziny 405

CZĘŚĆ V

PIOTR JAROSZ

Działanie i kreatywność jako słowa-klucze organizacji pozarządowych (w wymiarze osobowym) 421

SARA KACPRZAK

Kształtowanie postaw patriotycznych wśród uczniów wybranych klas Zespołu Szkół Ekonomiczno-Technicznych im. Kombatantów Ziemi Lwóweckiej w Rakowicach Wielkich w perspektywie bezpieczeństwa państwa 427

MAGDALENA MICHALSKA

Wpływ kursów Krav Maga na poczucie bezpieczeństwa 437

IRYNA YEMIASHEVA

Badanie procesu rozwoju świadomości obronnej społeczeństwa ukraińskiego
przed i po roku 2014 455

OLENA KIZYUK

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до соціалізації
учнів 469

IHOR ZUBRYCKI, VICTORIA GALIN, IRYNA REPECKA

Захист прав дітей в умовах воєнного стану: досвід України 481

Noty o autorach 499

Специфіка виховної роботи на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету в умовах війни

АНОТАЦІЯ

Військова агресія росії проти України актуалізувала низку освітніх проблем, серед яких проблема виховання сучасної молоді, виховання соціально активних свідомих громадян, патріотів своєї держави. Студентська молодь є активною та найбільш мобільною соціальною групою у суспільстві, тому утвердження активної життєвої позиції здобувачів вищої освіти в умовах війни є важливим кроком у напрямі відновлення миру та забезпечення безпеки в суспільстві.

Наголошено, що основною метою виховної роботи на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету є виховання соціально активної особистості, інтелектуально розвиненого, духовно і морально зрілого педагога зі сформованою національною самосвідомістю, патріота з активною громадянською позицією, громадського діяча, волонтера.

Схарактеризовано специфіку виховання студентської молоді, проаналізовано основні завдання, форми та методи виховної діяльності на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету в умовах війни. Зосереджено увагу на тому, що на педагогічному факультеті створюються умови, за яких здобувач вищої освіти інтенсивно оволодіває загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями майбутньої професії, забезпечується збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства та ін.

Ключові слова: педагогічний факультет, студентська молодь, виховна робота, соціальна активність, волонтерство, благодійні акції, флешмоби, конкурси, тематичні вечори, вечори-зустрічі, екскурсії, майстер-класи, спортивно-масові заходи, велопробіги, спортивний гандикап.

Вступ

Війна, яку веде сьогодні росія проти України, актуалізувала й загострила низку освітніх проблем, серед яких проблема виховання сучасної молоді. В умовах сьогодення Україна потребує та потребуватиме величезних зусиль, щоб перемогти духовно, ментально, інформаційно, а також утверджувати свою цивілізаційну перемогу завдяки високому рівню моральності, освіченості, національної свідомості українських громадян, особливо молодого покоління.

Реалії сучасного українського суспільства висувають нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців, зокрема майбутніх учителів початкової школи: до їхніх соціально-значущих якостей, здатності виявляти ініціативу, самостійно приймати рішення, витримувати конкуренцію, робити особистий внесок у суспільно-політичне життя суспільства, орієнтуватися на гуманістичні цінності. В умовах повномасштабної війни, великої кількості переміщених осіб й ін. одним з найбільш актуальних завдань закладу вищої освіти вважаємо виховання свідомого громадянина, патріота своєї держави та формування у майбутніх педагогів такої якості особистості як соціальна активність.

Тому на часі є дослідження, предметом яких є аналіз виховної роботи, що здійснюється в закладах освіти й спрямована на формування моральних, етичних, духовних, соціальних та культурних цінностей у здобувачів освіти: дошкільників, учнів, студентства. Відтак, метою пропонованої розвідки є розкриття специфіки виховної роботи на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету в умовах війни

Виклад основного матеріалу

Сучасному закладу вищої освіти належить провідна роль у формуванні національної самосвідомості студентської молоді, насамперед, через включення студентства у виховну роботу, яка сприяє формуванню самосвідомості особистості, патріотичних, національних й інтернаціональних почуттів, поваги й довіри до інших; досвіду громадської й волонтерської діяльності. Головною метою виховної роботи в умовах воєнного стану є гарантування безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального та духовного благополуччя. Пріоритетним напрямом виховної роботи у закладі освіти ви національно-патріотичне виховання учнів.

Українська дослідниця педагогіки, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету О. Петренко зазначає, що студентство – це той суспільний прошарок молодого населення країни, у якого сформована національна самосвідомість, є здатність, бажання і можливість бути громадсько активними громадянами своєї країни¹.

Громадянське обличчя людини формується з раннього дитинства на основі досвіду, набутого в сім'ї, школі, суспільному середовищі. Однак саме в студентські роки відбуваються суттєві зміни в національній і громадянській самосвідомості особистості. Це період, коли проходить професійна соціалізація, визначаються ідеали та цінності, будуються плани на майбутнє, відбувається свідоме формування особистості.

Заклади вищої освіти (ЗВО) відіграють важливу роль у формуванні соціальної активності майбутніх учителів початкової школи. Особливо це стосується тих ЗВО, які вирішують проблеми самовизначення здобувачів вищої освіти у системі життєвих цінностей, освоєння ними нових соціальних ролей, розширення діапазону прояву своїх здібностей, формування професійних компетентностей. Зокрема, це стосується й педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, який, маючи

¹ О.Б. Петренко, *Формування національної самосвідомості студентської молоді в процесі громадської діяльності (з досвіду роботи регіонального комплексного науково-методичного центру інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ)*, «Соціальна робота та соціальна освіта» 2021, Випуск 1(16), с. 112–118.

досить потужний виховний потенціал, здійснює розвиток соціальної активності здобувачів вищої освіти. Виховання здобувачів вищої освіти на факультеті завжди було невід'ємною складовою освітнього процесу, а зараз, в умовах військової агресії росії проти України, його важливість складно переоцінити. Усе, що відбувається зараз – виклик для закладу вищої освіти, для педагогів та здобувачів освіти.

Метою виховної діяльності на педагогічному факультеті є виховання свідомого громадянина, патріота своєї держави та формування у майбутніх педагогів духовності, моральної зрілості, національної самосвідомості, соціальної активності.

На сьогодні на факультеті навчається понад 1000 здобувачів вищої освіти, а їхньою освітою та вихованням займається професори й викладачі п'яти випускових кафедр: кафедри теорії і методики виховання; кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської; кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти; кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту; кафедри теорії і методик початкової освіти.

Практично кожний здобувач має можливість вільного вибору виду громадської діяльності, а національна, громадянська самосвідомість є тією особливою якістю особистості, яка дає можливість кожному почувати себе здатним до участі в суспільному процесі, самостійно знаходити міру своєї громадянської самореалізації. Приміром, через включення здобувачів у роботу Регіонального комплексного науково-методичного центру інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ, який функціонує на базі кафедри теорії і методики виховання.

У структурі Регіонального комплексного Науково-методичного центру інноваційних технологій освітнього процесу діють: Волонтерський центр «Від серця до серця» (керівники – доц. Н. М. Гринькова, доц. Ж. Г. Стельмашук), Гендерний центр «Ми різні – ми рівні» (керівники – проф. О. Б. Петренко, доц. Л. М. Баліка), служба соціологічних досліджень (керівник – доц. Ж. Г. Стельмашук), Школа педагогічної майстерності (керівник – доц. Ж. Г. Стельмашук), Івент-центр (керівник – старший лаборант А. А. Бабяр), студентський науковий гурток краєзнавчо-етнографічного спрямування «Барви рідного краю» (керівник – доц. Н. М. Гринькова), дискусійний клуб «Простір думок» (керівник – доц. Л. М. Баліка), проблемні групи «Методологічні засади магістерського дослідження з педагогіки» (керівник – проф. О. Б. Петренко), «Теоретико-методичні засади сучасного виховання у контексті НУШ» (керівник – доц. Т. С. Ціпан), «Профорієнтація та розвиток кар'єри» (керівник – доц. Ю. В. Шалівська).

У різновекторній діяльності Центру можна виділити наступні напрями виховання активних громадян – майбутніх педагогів:

- участь у громадській діяльності, яка сприяє засвоєнню норм і цінностей громадянського суспільства, сприяє появі активної життєвої позиції;
- розкриття соціальних можливостей для саморозвитку в громадській діяльності, позаяк участь в такій діяльності формує у здобувачів навички самоорганізації, співробітництва; відбувається накопичення досвіду особистості в самостійному прийнятті рішень, у здійсненні морально значимого вибору, в соціально відповідальній поведінці;
- надання свободи у виборі громадської діяльності, позаяк свобода вибору галузі й конкретного виду роботи сприяє становленню суб'єктності здобувача освіти, коли він не просто виконує, а здійснює діяльність, що, першою чергою, означає визначення ним її змісту. Реалізація цього положення означає надання студентській молоді свободи у вираженні власної думки, забезпечення добровільності участі в роботі, самостійності, активності;

- опора на індивідуальний інтерес здобувача освіти й формування інтересу. Через інтерес характеризується ставлення людини до оточуючого світу, до речей і явищ, які мають для особистості певне значення й наповнюють змістом її існування. Саме в силу цього інтерес виступає мотивом діяльності здобувача освіти в громадській сфері;
- психолого-педагогічна підтримка здобувача освіти у процесі його національного й громадянського самовизначення у сфері громадської діяльності. Це положення передбачає демократичний стиль роботи викладацького складу закладу вищої освіти, заохочення проявів здобувачами освіти активності, ініціативи, відстоювання власних інтересів, вираження власної громадянської позиції².

Інформування про виховну роботу на педагогічному факультеті відображається на сайтах університету, кафедр та на сторінках кафедр та факультету у Facebook та Instagram³.

У межах виховної роботи педагогічного факультету організовуються та проводяться зі здобувачами освіти різноманітні заходи: благодійні акції, рейди, флешмоби, дискусійні групи, панельні дискусії, конкурси, тематичні вечори, вечори-зустрічі, екскурсії, майстер-класи, спортивно-масові заходи, велопробіги, спортивний гандикап й ін.

Приміром, здобувачі вищої освіти педагогічного факультету залучаються до організацій благодійних акцій, здійснюють допомогу з благоустрою спортивного майданчика та території Рівненського обласного спеціалізованого будинку дитини; долучалися до збору коштів на лікування 11-місячної рівнянки; проводили благодійні акції для вихованців Ясининицького навчально-реабілітаційного Центру й Рівненського обласного спеціалізованого будинку дитини.

У цьому році під час проведення благодійної акції – «Лист до Святого Миколая» для вихованців Рівненського реабілітаційного центру вихователь Наталія Олександрівна поділилася з волонтерами мріями і бажаннями дітей, з якими вони спільно написали лист Святому Миколаю. І лише після цього на кошти, зібрані викладачами і здобувачам вищої освіти педагогічного факультету РДГУ, були закуплені іграшки, канцелярські товари та солодощі – саме ті, які дітки просили у своїх листах до святого Миколая. Так, майже кожна мрія, записана в листах, отримала реалізацію. Звичайно, окрім тих, де дітки просили «мamu Юлю», «щоб мене забрали додому», «снігу»⁴. Також майбутні вчителі початкової школи долучалися до благодійної акції «Допомога онкохворим дітям», «Коробка хоробрості» до Всесвітнього дня добрих справ #Щедрий Вівторок, у межах яких було зібрано та передано кошти на лікування онкохворих дітей.

Щороку в межах виховної роботи педагогічного факультету проводяться традиційні заходи до Дня української писемності та мови. Вже традиційно здобувачі вищої освіти долучаються до написання радіодиктанту національної єдності. Проводяться різнома-

² О. Б. Петренко, *op. cit.*, с. 112–118.

³ Педагогічний факультет РДГУ, URL: https://www.facebook.com/pedagogicnij.fakul.tet.rdgu?locale=uk_UA; Педагогічний факультет РДГУ, URL: https://www.instagram.com/pedfak_rdgu?igshid=MTNiYzNiMzkwZA==

⁴ Волонтерським центром «Від серця до серця» кафедри теорії і методики виховання РДГУ проведено чергову благодійну акцію – «Лист до Святого Миколая», URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/1829-volonterskyim-tsentr-vid-sertsia-do-sertsia-kafedry-teorii-i-metodyky-vykhovannia-rdhu-provedeno-cherhovu-blahodiinu-aktsiiu-lyst-do-sviatoho-mykolaia/>.

нітні виховні заходи, конкурси-міні-творів, есе. Наприклад: «Українська мова в моєму житті», «Українська народна пісня у сучасному виконанні» та ін.

Щороку на факультеті проводяться традиційні заходи до Міжнародної акції «16 днів проти насилля», завданням якої є привернення уваги до актуальних для українського суспільства проблем подолання насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми та жорстокого поводження з дітьми, гендерного насильства та забезпечення рівних прав жінок і чоловіків, формування свідомості студентів щодо нетерпимого ставлення до насильства⁵. У дні проведення акції активізується інформаційно-просвітницька робота, спрямована, першою чергою, на збільшення знань про всі форми насилля.

На педагогічному факультеті РДГУ вже традиційною стала виставка студентських плакатів «Світ без насильства». 25 листопада у так званий День білої стрічки (Біла стрічка – світовий символ протидії насильству проти жінок) проводиться акція «Залишайся Людиною!» із долученням усіх небайдужих працівників Рівненського державного гуманітарного університету. 6 грудня проводиться дискусійна панель «Єднаймося проти насилля» під керівництвом заступника декана педагогічного факультету з виховної роботи к. пед. н., доц. Баліки Л. М., на якій обговорюються види насилля, причини та наслідки сімейного насилля. У межах дискусії здобувачі вищої освіти представляють власні презентації, проводять інтеракції. Традиційним стало й проведення тренінгу «Ми проти насильства», метою якого є формування в молодіжному середовищі позитивного іміджу здорової людини, ознайомлення з різними видами насильства.

Також наші здобувачі долучаються до відзначення знаменних і пам'ятних дат в галузі освіти і педагогічної науки. Проводяться флешмоби, інтеракції, відеопрезентації тощо.

Наприклад, 28 вересня з нагоди 105 річниці від дня народження видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського було проведено інтеракцію «Запитай у Сухомлинського!». Основною ідеєю було показати сучасність і затребуваність ідей В. О. Сухомлинського освітянам незалежної України. Було виготовлено 300 цукерок з побажаннями, взятих з книги О. Міхна «Василь Сухомлинський. Афоризми». 300 науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти РДГУ отримали побажання від Василя Олександровича⁶.

Здобувачі вищої освіти педагогічного факультету активно долучаються до молодіжних форумів, де вони об'єднуються навколо ідей державотворення, обмінюються досвідом щодо подолання наявних проблем в сучасному українському молодіжному рухові, спілкуються з військовою молоддю, медійними особами, однодумцями; розширюють коло знайомств, обмінюються досвідом та ідеями з питань реінтеграції військових, волонтерської діяльності та студентського самоврядування. Наприклад, долучалися до мирної акції «Революція на грані», були учасниками Молодіжного форуму «Незламна молодь нескореної країни» та ін⁷.

Варто відзначити, що наші здобувачі активно долучаються не лише до громадської діяльності, а й до спортивної. Приміром, уже традиційними стали організація

⁵ 16 днів проти насильства, URL: <https://krakow.mfa.gov.ua/news/16-dniv-proti-nasilstva>.

⁶ Інтеракція «Запитай у Сухомлинського!», URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/1392835194638092/>.

⁷ Здобувачі педагогічного факультету РДГУ долучилися до Молодіжного форуму «НЕЗЛАМНА МОЛОДЬ НЕСКОРЕНОЇ КРАЇНИ», URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/329070339736097/>.

та проведення свята «Спортивний гандикап» до Міжнародного дня туризму, активна підтримка спортивної програми президента New Run Nimer (крос, скандинавська ходьба 5 км), велопробіги, змагання з: алтимат фрізбі, петанку, шахів, шашок, баскетболу, легкої атлетики тощо⁸.

Одним з найбільш ефективних засобів прояву соціальної активності, що представляє широке коло можливостей для самореалізації здобувачів вищої освіти у різних сферах життя, є волонтерство. Включення юнаків і юнок у волонтерську діяльність дає змогу створювати умови, спрямовані на виховання студентської молоді, що відрізняється конструктивним мисленням, вмінням самостійно приймати рішення, виявляти ініціативу, долати труднощі професійного, соціального та особистісного характеру, здатної витримувати конкуренцію.

Волонтерство створює можливості для соціально-активної молоді здобути певні життєві навички, знайти підтримку та відчувати свою затребуваність у суспільстві, реалізувати свій потенціал, сформувати здоровий та ефективний життєвий стиль⁹.

У контексті проблеми дослідження цінною є думка Г. Скитьової, яка розглядає волонтерство як суспільно корисну діяльність на основі добровільного вибору, яка відображає особисті погляди та позиції громадянина; це потужний інструмент соціальних змін, культурного та економічного зростання суспільства. Природа добровільності передбачає гуманність та милосердя, що є важливим методом виховання та ефективної соціалізації молоді¹⁰. Ця діяльність є однією з важливих умов особистісного, діяльного, інтелектуального розвитку волонтера, що визначає його гуманістичну життєву позицію, оскільки, висловлюючись у будь-яких суспільно корисних заходах, спрямована на зміни навколишнього світу та особистості самого добровольця.

Здійснений аналіз психолого-педагогічних праць засвідчив, що волонтерська діяльність розглядається як важливий психолого-педагогічний ресурс, що сприяє укоріненню в молодому поколінні загальнолюдських та культурних цінностей, набуттю ним важливого життєвого та практичного досвіду, формуванню професійно та соціально-значущих особистісних якостей.

У зв'язку з цим волонтерство, стаючи одним із ефективних способів організації освітнього процесу закладу вищої освіти, сприятливо впливає на соціалізацію особистості здобувача вищої освіти, підвищує його соціальну активність.

Волонтерська діяльність у процесі розвитку соціальної активності майбутніх вчителів початкової школи має великі педагогічні можливості:

1. Сприяє формуванню соціально та професійно значущих якостей особистості майбутніх вчителів початкової школи.

До провідних соціально та професійно значущих якостей особистості, що формуються у процесі волонтерської діяльності, відносимо: самостійність, відповідальність, ініціативність, організованість, рефлексію, емпатію, ідентифікацію, динамізм, емоційну стійкість, комунікативні навички та ін., що сприяє розвитку соціальної активності в цілому.

⁸ Спортивний гандикап, URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/206968858934766/>.

⁹ Бондаренко З.П. Волонтерська робота у вищому навчальному закладі. Вісник Запорізького національного університету, 2008. № 1, с. 25–30

¹⁰ Школа волонтерів, Навчальний посібник Г. С. Скитьової, «РВС-Принт», Київ 2016, 167 с.

Волонтерство як один з найбільш ефективних способів особистісно-професійного розвитку здобувачів вищої освіти, надаючи широке коло можливостей для самореалізації в різних сферах життєдіяльності, дає змогу проявляти активність, розвинути ініціативність, здатність творчо мислити та знаходити нестандартні рішення, виробити навички співробітництва та соціальної взаємодії, вміння приймати самостійні рішення, нести особисту відповідальність за результати своєї діяльності та здійснених вчинків.

Перехід самосвідомості здобувачів вищої освіти на якісно новий рівень проявляється у підвищеній значущості їхніх особистих цінностей, у переростанні приватних самооцінок окремих якостей особистості у загальне, цілісне ставлення до себе.

Здобувач вищої освіти, проявляючи себе як активний діяч, набуває здатності не тільки до саморозвитку, самореалізації в діяльності, а й до творчого перетворення навколишньої дійсності.

2. Готує до майбутньої професійної діяльності.

Майбутні вчителі початкової школи набувають уміння знаходити вихід із проблемних ситуацій, здатність працювати у згуртованій команді, брати на себе відповідальність, враховувати інтереси та потреби інших людей, домовлятися з партнерами, делегувати повноваження. Здобувачі вищої освіти відрізняються гнучкістю мислення, точністю та адекватністю дій, здатністю оперативно реагувати на інновації та використовувати їх у своїй діяльності¹¹.

Волонтерство як продуктивна діяльність майбутнього вчителя початкових класів заради вдосконалення себе та навколишнього світу дає змогу підготувати фахівців, які вміють вибирати професійний шлях, мотивованих на якісну працю, готових навчатися протягом усього життя, здатних до ефективної роботи на рівні світових стандартів, безперервному професійному, соціальному, духовному та культурному розвитку.

3. Надає можливості природного входження до системи цивільних взаємин.

Волонтерська діяльність сприяє освоєнню майбутніми вчителями початкової школи нових соціальних ролей, розширенню діапазону прояву своїх здібностей.

Здобувачі вищої освіти знаходять своє застосування у всіх сферах життєдіяльності суспільства: політичній, культурній, соціальній, економічній та здатні забезпечити реалізацію ключових напрямів розвитку суспільства. Крім того, волонтерство сприяє вирішенню проблем самого суспільства, послабленню соціальної напруги.

4. Сприяє розвитку загальнолюдських та культурних цінностей.

Волонтерство, виконуючи функцію морального виховання, сприяє самовизначенню особистості в системі життєвих цінностей і спрямоване не тільки на безоплатну соціальну допомогу нужденним, але й просування базових цінностей (громадянськості, милосердя, справедливості, гуманності, чуйності), формування у майбутнього вчителя початкової школи стійкої системи цінностей.

Взаємодіючи із соціальним середовищем, студентська молодь вчиться співвідносити та узгоджувати свої цінності, цілі, життєві сенси з цінностями та цілями розвитку суспільства та цивілізації та досягає як суб'єкт соціальної активності соціальної зрілості.

У межах діяльності Волонтерського центру «Від серця до серця» на педагогічному факультеті майбутні вчителі початкової школи беруть участь у благодійних акціях зі збору коштів для потреб ЗСУ: під час проведення благодійного ярмарку для допомоги Збройним силам України було зібрано 33500 грн. На зібрані кошти купили

¹¹ З.П. Бондаренко, *op. cit.*, с. 25–30.

зарядну станцію EcoFlow, біноклі та передано для наших воїнів¹². Також здобувачі педагогічного факультету під керівництвом волонтерів Марини Шумарової та Ірини Оксенчук долучилися до плетіння кікімор маскувальних для розвідки та маскувальних сіток, які вже прикривають техніку наших захисників¹³.

Волонтерська діяльність, організована на педагогічному факультеті у межах виховної роботи, одночасно сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу у закладі вищої освіти та створює сприятливі умови для розвитку соціальної активності молодих людей, їхнього особистісного розвитку з урахуванням ціннісних орієнтацій та ікових особливостей.

Висновки

Таким чином, здійснений аналіз уможливорює висновок про те, що воєнний стан, дистанційне навчання спричинили специфіку виховної роботи на педагогічному факультеті РДГУ, яка виявляється не лише у її змістовому наповненні, але й в упровадженні таких форм й методів роботи, які формують громадську активність студентської молоді, враховуючи потреби країни й безпекові аспекти організації освітнього простору закладу вищої освіти.

Специфіка виховної роботи педагогічного факультету в умовах війни полягає в активному залученні студентської молоді до волонтерської діяльності, яка є ефективним механізмом формування національної самосвідомості, патріотизму, соціальної активності, активної громадянської позиції та забезпечує отримання досвіду громадської діяльності майбутніми учителями початкової школи.

Бібліографія

- 16 днів проти насильства*, URL: <https://krakow.mfa.gov.ua/news/16-dniv-proti-nasilstva>
Благодійний ярмарок, URL: <https://www.rshu.edu.ua/rsuh>, дата звернення 10.10.2023 р.
Бондаренко З. П., *Волонтерська робота у вищому навчальному закладі*, «Вісник Запорізького національного університету» 2008, № 1, с. 25–30.
Волонтерським центром «Від серця до серця» кафедри теорії і методики виховання РДГУ проведено чергову благодійну акцію – «Лист до Святого Миколая», URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/1829-volonterskym-tsentr-vid-sertsia-do-sertsia-kafedry-teorii-i-metodyky-vykhovannia-rdhu-provedeno-cherhovu-blahodiinu-aktsiiu-lyst-do-sviatoho-mykolaia/>
Здобувачі педагогічного факультету РДГУ долучилися до Молодіжного форуму «НЕЗЛАМНА МОЛОДЬ НЕСКОРЕНОЇ КРАЇНИ», URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/329070339736097/>

¹² *Благодійний ярмарок*, URL: <https://www.rshu.edu.ua/rsuh>, дата звернення 10.10.2023 р.

¹³ *Працюємо задля перемоги*, URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/3012-pratsiuemo-zadlia-peremohy>.

Інтеракція «Запитай у Сухомлинського!», URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/1392835194638092/>

Педагогічний факультет РДГУ, URL: https://www.facebook.com/pedagogicnij.fakul.tet.rdgu?locale=uk_UA.

Педагогічний факультет РДГУ, URL: https://www.instagram.com/pedfak_rdgu?igshid=MTNiYzNiMzkwZA==

Петренко О.Б., *Формування національної самосвідомості студентської молоді в процесі громадської діяльності (з досвіду роботи регіонального комплексного науково-методичного центру інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ), «Соціальна робота та соціальна освіта» 2021, Випуск 1(16), с. 112–118.*

Працюємо задля перемоги, URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/3012-pratsiuємо-zadlia-peremohy>

Спортивний гандикап, URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/206968858934766/>

Школа волонтерів, Навчальний посібник Г.С. Скитьової, «РВС-Принт», Київ 2016, 167 с., с. 13.

ABSTRACT

Specific Features of Educational Work at the Pedagogical Department of the Rivne State University of the Humanities in the Conditions of War

Russian military aggression against Ukraine has raised several educational issues, including the problem of educating modern youth and raising socially active conscious citizens; and patriots of the country. Student youth is the most active and mobile social group in society; therefore the establishment of an active life attitude of higher education students in the time of war is an important move towards restoring peace and ensuring security in society.

The author emphasises that the main purpose of educational work at the Faculty of Pedagogy of Rivne State University of the Humanities is to educate a socially active personality, an intellectually advanced, spiritually and morally mature pedagogue with a strong national identity, a patriot with an active civic position, a public figure, a volunteer. The article characterises the specific features of student youth's education, analyses the key tasks, forms, and methods of educational activities at the Faculty of Pedagogy of Rivne State University of the Humanities in the conditions of war. Attention is focused on the fact that the Faculty of Pedagogy provides necessary conditions for higher education students to intensively master general and special (professional) competencies which they will need in their future profession, ensures the preservation and enhancement of moral, cultural, scientific values and achievements of society, etc.

Keywords: Faculty of Pedagogy, student youth, educational work, social activity, volunteering, charity events, flash mobs, competitions, theme nights, meetings, excursions, master classes, sports events, bicycle races, sports handicap.

STRESZCZENIE

Specyfika pracy dydaktyczno-wychowawczej na Wydziale Pedagogicznym Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego w warunkach wojny

Agresja militarna Rosji przeciwko Ukrainie podniosła szereg kwestii edukacyjnych, w tym problem edukacji współczesnej młodzieży, wychowania aktywnych społecznie, świadomych obywateli, patriotów swojego kraju. Młodzież studencka jest aktywną i najbardziej mobilną grupą społeczną w społeczeństwie, dlatego ustanowienie aktywnej pozycji życiowej studentów szkół wyższych w czasie wojny jest ważnym krokiem w kierunku przywrócenia pokoju i zapewnienia bezpieczeństwa w społeczeństwie.

Podkreśla się, że głównym celem pracy edukacyjnej na Wydziale Edukacji Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego jest wykształcenie aktywnej społecznie osobowości, rozwiniętego intelektualnie, dojrzałego duchowo i moralnie nauczyciela z ukształtowaną tożsamością narodową, patrioty z aktywną pozycją obywatelską, osoby publicznej, wolontariusza.

W artykule opisano specyfikę kształcenia młodzieży studenckiej, przeanalizowano główne zadania, formy i metody działań edukacyjnych na Wydziale Pedagogicznym Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego w warunkach wojny. Zwrócono uwagę na fakt, że Wydział Pedagogiki stwarza warunki, w których student studiów wyższych intensywnie opanowuje ogólne i specjalne (zawodowe) kompetencje przyszłego zawodu, zapewnia zachowanie i wzmocnienie moralnych, kulturowych, naukowych wartości i osiągnięć społeczeństwa itp.

Słowa kluczowe: Wydział Edukacji, młodzież studencka, praca edukacyjna, działalność społeczna, wolontariat, akcje charytatywne, flash moby, konkursy, wieczory tematyczne, wieczory spotkań, wycieczki, lekcje mistrzowskie, imprezy sportowe, wyścigi rowerowe, niepełnosprawność sportowa.

**DOLNY
ŚLĄSK**

**Koleje
Dolnośląskie**

Redaktorzy opracowania:

Anna Pawlak

doktor prawa, radca prawny, sędzia Sądu Okręgowego w Opolu.

Beata Skwarek

doktor nauk humanistycznych z zakresu pedagogiki, pracownik Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Collegium Witelona Uczelnia Państwowa.

Justyna Stadniczeńko

doktor prawa, adiunkt, Instytut Nauk Prawnych, sędzia Sądu Okręgowego w Opolu.

COLLEGIUM
WITELONA
Uczelnia Państwowa

WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA

www.wydawnictwo.aeh.edu.pl
wydawnictwo.vizja.pl

Publikacja stanowi rezultat współpracy wielu ośrodków akademickich, podmiotów edukacyjnych, organizacji społecznych i toczącej się dyskusji na arenie międzynarodowej na temat rozwoju oraz bezpieczeństwa dzieci we współczesnym świecie. Jest to wspólna inicjatywa Collegium Witelona Uczelnia Państwowa i Uniwersytetu VIZJA, przy współpracy z ukraińskim środowiskiem naukowym.

Publikacja „W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne” jest zbiorem opracowań poświęconych złożonemu zagadnieniu społeczno-prawnym i problemom związanym z funkcjonowaniem dzieci w środowiskach społecznych, w szczególności rodzinnym oraz szkolnym.

 TOTALIZATOR SPORTOWY | FUNDACJA

ISBN: 978-83-66552-82-1